

ORGANIZACIJE I ŠIRENJE KATOLIČKE MISLI I NAUKE.

Za širenje kat. misli i nauke postoje u Francuskoj dvije organizacije. »Société bibliographique et des publications populaires« (književno društvo); osnovana je g. 1868. Adresa: Paris 7, rue de St. Simon 5. Društvo je izdalo riječnike, priručnike, kataloge dobrih knjiga, povjesnice, uspomene, dokumente itd. svega do 300 svez. Ovo je društvo održalo 3 međunarodna kongresa i 5 pokrajinskih. Ono je osnovalo »Société d' Histoire contemporaine« (u 25 godina već objelodanio do 63 sveske), te »Bibliothèques renouvelables« (dosad 45 serija po 10 i 25 svezaka). Uz buletin svoj izdaje i »Polybiblion« (mjesečnik). G. 1921. osnovana je »Semaine des écrivains catholiques«. Adresa: Paris VI., 14 rue de l' Abbaye. Službeni je organ »Les Lettres« (mjesečni časopis). Članova ima 700. Godimice održi »sedmicu katoličkih pisaca«, izdaje razne publikacije.

U Belgiji upravljaju oo. Dominikanci (Anvers, 23 rue de Charrue) s organizacijom »Geloofsverdediging« (obrana vjere). Cilj je te ustanove: raširiti vjersku spoznaju, osobito među onima, koji su daleko od utjecaja Crkve i svećenika. To ona radi među flamskim pučanstvom. U tu svrhu organizira javne biblioteke, čitaonice, udruženja za dublji nauk, konferencije; upravlja višom školom vjerskom (koja je dio »ekstenzije katoličkog sveučilišta u Anversu«); izdaje: »De Ster« (časopis za puk, svaki drugi mjesec), »De Waarheid« (mjesečni časopis za puk), »Ons Gelof« (mjesečnik za intelektualce), »Pastor bonus« (časopis za kler svaki drugi mjesec), »Onze Jeugd« (mjesečnik za mladež), »De Gids« (mjesečnik za ljude, koji se bave socijalnim pitanjem), »Tracten« (male brošure za intelektualce, izlaze 10 puta u godini). »Algemeene katholieke vlaamsche Hoogschooluitbreiding« (Federacija sveučilišnih ekstenzija za flamske katolike). To je društvo osnovano g. 1907. Adresa je: Bruxelles, 104 a rue de l' Arbre benit. Cilj je: vulgarizacija znanosti i time podizanje intelektualno i moralno flamskog pučanstva. 20 »sveučilišnih ekstenzija« je učlanjeno. Društvo daje razne konferencije i izdaje brošure.

Od g. 1896. djeluje u Danskoj »Academicum catholicum«. Adresa je: Copenhagen B, 115 Vestervoldgade. Cilj je, da intelektualce obojeg spola okupi, osobito za konferencije i izmjenu misli. Zato društvo drži mjesečno dva sastanka s konferencijama i znanstvenom raspravom, osniva biblioteke, daje mladim ljudima pouke za konferencije, ima ured za informacije (daje tu odgovore u pitanjima, koja se tiču Crkve), nastoji oko ujedinjenja svih kat. organizacija u Danskoj, podržava Institut za pučki odgoj »Den kathlske

Hojškole«, potpomaže djela kat. mladeži. Od g. 1853. postoji i »Ansgariusforeingen« (udruženje sv. Anskarija). Adresa je: Charlottenlund, Ordrupvej 96—II. Ovo udruženje pomaže, da se spoznaja kat. Crkve i nauke sve više širi po Danskoj, Islandiji, Norveškoj i Švedskoj. Ima oko 500 članova. Izdaje sedmično jedan časopis, knjige, brošure.

Engleski katolici imaju »Catholic Truth Society« (osn. 1884). Adresa je: London S. W. 1., Victoria Street 72. Ovo društvo izdaje »Catholic Truth« (mjesečnik) i »Catholic Book Notes« (dvomjesečna revija bibliografička). Cilj je društva: širiti male nabožne knjige među katolike; pružiti pouku katolicima i nekatolicima. Članova ima 11.300. Društvo izdaje mnogo brošura i knjiga, koje im jevtino prodaje (kod crkvenih vrata i po ulicama). Tako ono raspača godimice do milijun istisaka. Cirkulantna broji do 25.000 komada. Društvo ima i svoje čitaonice, daje informacije štampi i privatnicima. G. 1918. osnovana je »Catholic Evidence Guild«. Adresa je: London, S. W. 1, Westminster Cathedral Precincts. Cilj je: širiti spoznaju kat. vjere, pobijati krive nauke, omogućiti prelaz u kat. Crkvu. Članovi su: konferencijeri (koji imaju posebnu pripravu i polažu ispit pred određenim svećenicima, a onda ti konferencijeri dobiju naslov »diocesanski katekiste«. Sada ih ima 90). Pomoćni su članovi oni, koji se posvete za tri mjeseca djelu ovog društva (na pr. poučavanju konvertita, širenju brošura itd. Sada ih je 30); pridruženi su članovi oni, koji plaćaju najmanje 1 shilling na godinu. Ovih je do 500. Društvo pripravlja konferencijere u posebnoj školi, pa tako izučeni moraju ovi ići u parkove i na javna mjesta i tu pred križem tumačiti kat. vjeru nekatolicima. Ova predavanja drže društveni konferencijeri svake nedjelje u Londonu u Hyde-Parku od 11 sati do 1, te od 2 sata do 10, pa gotovo svake večeri u sedmici. Ovako slična društva ima svaka diocesa za sebe, a djeluju u svakom većem gradu. Postoji i lijepa organizacija za kat. knjige »Catholic Reading Guild« (osn. 1898). Adresa: London, W. C. 1, 17 Red Lion Passage, Holborn. Cilj: širenje katoličkih knjiga. Članova ima oko 3000. U sjedištu je društva biblioteka s 15.000 knjiga, koje šalje u zajam na sve strane Engleske.

U Irskoj su katolici g. 1899. osnovali »Catholic Truth society of Ireland«. Adresa: Dublin, 24 Upper O'Connell Street. Članova ima 5.100. Društvo je dosad izdalo 700 brošura i više važnih knjiga; u svakoj župi postoji organizacija i biblioteka sa čitaonicom. Za građanskog je rata g. 1922. izgorila društvena biblioteka i arhiv i sada je nanovo počelo društvo da radi. »Central catholic library associatio« (osn. 1921) promiče poznavanje kat. dogme i morala i duhovnog života. Društvo ima svoju biblioteku. Adresa: Dublin, 34 Westmoreland Street.

Nizozemska ima 3 udruženja. »Algemeen secretariat van Vereenigingen Geloof en Wetenschap engelijssoortige Lichamen« (op,

će tajništvo udruženja Vjera i znanosti srodnih ustanova). Društvo je ustanovljeno g. 1922. Adresa je: Arnhem, Dijkstrat 15. Naslov pokazuje, koji je cilj društveni. Članova ima 16 raznih udruženja i dalje osniva nova. Izdaje popis konferencijera i izvješćuje o radu. »Bond van Roomsche Katholieke Volksuniversiteiten in Nederland« je osnovan 1921. Adresa: Leiden, Steenschuur 17. Društvo sastoji iz 13 pučkih universa, pa osniva i nove p. universe, osniva pučke knjižnice. »Bond van R. K. Openbare Leeszaalen en Boekerijen in Nederland« (savez pučkih katoličkih čitaonica i biblioteka u Nizozemskoj). Društvo je osnovano g. 1916. Dosad ima 25 ovakovih čitaonica i bibl. Adresa: Eindhoven, Nachtegaal-lan 9.

I U Njemačkoj su katolici uzorno organizirani. G. 1913. osno-vaše oni »Verband der Vereine katholischer Akademiker zur Pflege der katholischen Weltanschauung«. Adresa: Köln, Viktoriastrasse 15. Glasilo je društveno »Mitteilungen«. Cilj je ojačanje vjere kod inteligencije. Članova ima 18.000, koji su podijeljeni u 155 lokalnih sekcija. Društvo publicira: »Jahrbuch« svake godine, kolekciju »Der kath. Gedanke« (Dosada izišlo: Rademacher, Die Gottsehnsucht; M. Grabmann, Wesen und Grundlage der kath. Mystik; G. Morin, Mönchtum und Urkirche; Krebs, Die Protestanten und Wir, Einigendes und Trennendes; Lippert S. J., Das Wesen des kath. Menschen). Druga kolekcija »Aus Gottes Reich« ima monografije o pojedinim vjerskim pitanjima. »Zentralbildungsausschuss der kath. Verbände Deutschlands« (osn. 1919). Adresa: Bonn, Wittelsbacherring 9. Društvo izdaje svaki mjesec svoj buletin »Mitteilungen«. Članovi su 22 razne organizacije. Društvo daje upute o svim djelima pučkog odgoja, drži kongrese, kurzove, osniva pučka sveučilišta, kinematografe. Cilj je ovog društva, da okupi razne ustanove pučkog odgoja i dade im jedinstven smjer. »Verein vom hl. Karl Borromäus« (osn. 1845) ima za cilj širenje dobrih katoličkih knjiga. Adresa: Bonn, Wittelsbacherring 9. Članova ima 261. 286, podijeljenih u 4.184 sekcija. Ovo društvo uzdržava mnogo pučkih knjižnica, periodično izdaje »Die Bücherwelt« (mjeseknik), »Gabenauswahlverzeichnis« (katalog, iz koga članovi izaberu svake godine knjige uz sniženu cijenu. Ovaj se popis tiska u 500.000 istisaka), »Bibliotheksausgabenverzeichnis« (popis za knjižnice), »Literarischer Ratgeber« (5. izd., 1920), »Lit. Ratgeber für Musikfreunde«. Od 1845—1920. izdalo je društvo do 12 milijuna knjiga, a od toga 8 m. kao dar članovima i 4 m. knjižnicama; uz to je bilo poslato vojnicima na bojište do 10 m.

U Austriji osnovan g. 1919. »Akademischer Verein Logos«. Adresa: Wien I., Singerstrasse 12. Tu je elita sveučilištaraca i svršenih akademičara (obojeje spol., i imaju cilj: intelektualna formacija na temelju kat. nauke. Članova ima 200 u 6 sekcija (Beč, St. Pölten, Linz, Graz, Melk, Feldkirchen). Način je rada ovaj: 12—

15 sveučilištaraca sastaje se svake sedmice i raspravljaju o aktualnim pitanjima; posebne skupine sastavljene su za teologiju, filozofiju, pravo, liječništvo, literaturu; u semestru do 3 puta daju specijaliste javnu konferenciju. Članovima je na raspolaganje biblioteka i tajništvo. Za kat. biblioteke brine se »Kath. Bibliotheks und Leseverein«. Adresa: Wien I, Habsburgerstrasse 12 II/39. Dosada ovo društvo ima u Beču 33 i vani 140 knjižnica. U Celovcu postoji od g. 1894. »St. Josef-Bücher-Bruderschaft«. Ova ustanova širi među pukom kat. knjige. Članova ima do 140.000. Slično je našem Društvu sv. Jeronima.

Talijanski katolici imaju dvije dobre ustanove. »Associazione fra i laureati cattolici italiani« (osn. 1922). Adresa: Torino, Corso Oporto 11. Društvo hoće da zaštiti moralni i vjerski život intelektualaca (akademske izobrazbe), pa će pomagati svako poduzeće, koje na to smjera. Sekcije već sada postoje u Torinu, Genovi i Trentu. »Federazione italiana biblioteche circolanti« brine se za 1.700 pučkih knjižnica. Društvo je ustanovljeno g. 1904. Adresa je: Milano, via Unione 7. Dr. Casati je objelodanio »Manuale di letture«, gdje su ocijenjene knjige različitog smjera i to prema kat. načelima.

U Čeho-Slovačkoj »Krestjanska akademija« promiče vjersku kulturu (pomoću publikacija i konferencija), bavi se crkvenim pjevanjem, skrbi se za očuvanje starih kat. spomenika, posebno liturgične umjetnosti. Adresa: Praha 1370 — II. (Narodni trg 6). Udruženje ima 3 sekcije: 1. »Društvo sv. Ćirila i Metoda« obrađuje znanstvenom metodom vjerska pitanja, nastoji oko unije crkvi, svaki drugi mjesec izdaje svoj vjesnik, te ima dobru knjižnicu; 2. »Opći Ćirilski savez« brine se za crkveno pjevanje i muziku, ima do 100 lokalnih skupina i objelodanjuje »Ćiril« (mjesečnik za crkv. glazbu); 3. »Odio kršćanske umjetnosti« želi da očuva kršč. spomenike, brine se za artistsčku obnovu crkvi, osnovao je školu za crkveno vezivo.

U Jugoslaviji »Leonova Družba« (osn. 1896) promiče među Slovencima znanstveno-religiozni rad. Članova ima 1250. Sredstva su: sastanci, konferencije, publikacije, osnivanje knjižnica. Adresa: Ljubljana, Bogoslovni fakultet. Glasilo je »Čas«. »Slovenska kršćanska socijalna zveza« (osn. 1897) širi katoličku kulturu među širim slojevima. Članova ima 52.000, podijeljenih u 372 sekcije. Gotovo su sve kat. organizacije tu učlanjene. Ova izdaje brošure, kazališne komade, bavi se gimnastikom, pjevanjem itd. U »Zvezi« su učlanjene ove ustanove: Pevska zveza, Ljudski oder, Slovenska kršćanska ženska zveza, Krekova omladina, Mladiška zveza, Dekliška zveza, Slovenska dijaška zveza. U »Zvezu« nijesu učlanjene: Orlovska podveza i Orliška podveza.

»Društvo sv. Jeronima« u Zagrebu (Trenkova ulica 1) širi dobre knjige u puku. Društvo ima 60.000 članova. »Mohorjeva Dru-

žba« u Prevalju ima istu svrhu, a ima članova do 40.000. (Postoji u Gorici »Moh. Družba« i ima oko 10.000 članova). »Narodna prosvjeta« (zadruga s ograničenim jamstvom) ima cilj, da također izdaje časopise katoličke kao i dobre knjige. Adresa: Zagreb I/109. Ona izdaje časopis »Narodnu prosvjetu« i »Glasnik sv. Ćirila i Metoda«. Što je kod Slovenaca »Slov. kršćanska socijalna Zveza« to je među Hrvatima »Hrvatski katolički narodni savez« (osn. 1913). Ima oko 80 udruženja, koja broje do 2.000 članova, a direktno je učlanjeno do 4.000 osoba. Društvo izdaje »Mladost«, prigodne brošure i knjige, brine se za kaz, komade, monografije i slično.

KATOLICI I MEĐUNARODNO PRAVO.

Yves de la Brière je profesor kršćanskih načela međunarodnog prava na katoličkom sveučilištu u Parizu. Nedavno je u »Edition Spes« izdao knjigu »L'organisation internationale du monde contemporain et la papauté souveraine« (1885—1924). To je prvi dio (Str. 320). Tu on iznosi, koja su prava i dužnosti katolika u sadašnje doba obzirom na međunarodni položaj, i to na temelju naravnog prava i kat. predaje i prema pozitivnim uputama papinim. O tome pisac raspravlja u prva dva poglavlja. Zatim iznosi, kako je došlo do Društva naroda, koje regulira međunarodni život; kritički prikazuje četiri sjednice u gg. 1920., 1921., 1922. i 1923. U posebnim poglavljima raspravlja o zaštiti kršćana Male Azije, o statutu Palestine, o rimskom pitanju, diplomatskom posredovanju pape u pitanju Karolina g. 1885., o prvoj mirovnoj sjednici u Haagu g. 1899.

Iz svega se vidi, djelo vrlo aktuelno i zanimivo. Pisac je vještak i stručnjak na tom polju, da mu nema takmaca. Odatle ćemo iznijeti nekoje misli, koje će nam pokazati, kako su katolici dužni da prate i po mogućnosti sudjeluju u pomirbenoj akciji svih naroda. Tako će onda pospješiti, te se opet pojavi normalni život u odnošaju međusobnom svih država.

I. Naravno pravo i objava.

Svako pravo domovine se oslanja na pravo obitelji. Obitelj naime ne može da potpuno postigne svoj cilj, ako nije inkorporirana u širem i moćnijem društvu, koje će štiti njezinu materijalnu sigurnost i omogućiti opstanak i razvitak njezin materijalni i moralni. To je domovina. Stoga su civilne ili domovinske dužnosti normalno, naravno i nužno upotpunjenje obiteljskih prava. Etnički